

QUAN UN HOME PLORA....

Qui l'escolta?

Introducció

Aquest article pretén contribuir a la difusió de l'existència de la violència domèstica per part de les dones dins la societat actual, per així aportar un reconeixement social al tabú present en la població, i poder actuar sobre les conseqüències psicosocials que se'n deriven. Paral·lelament, m'agradaria esmentar la relació entre els homes maltractats i la depressió masculina. Sent conscient de l'infern que viuen moltes dones a causa de la *violència de gènere*, no pretenc oblidar ni relativitzar el dolor que aquestes pateixen, ni posicionar-me en contra de la demanda social de campanyes sobre sensibilització i prevenció de la violència. Al contrari, considero que és necessària l'actuació i prevenció sobre aquest col·lectiu. Però avui, pretenc donar a conèixer l'altra cara de la moneda. Una altra realitat present en moltes cases i que afecta a una part important de la població.

La gran majoria d'estudis sobre violència domèstica es basen en la premissa que l'home, pel sol fet de ser home, és sempre *l'agressor* i la dona, pel sol fet de ser-ho, *la víctima*. Si considerem (com va dir Derrida en la seva *Teoria Narrativa*) que la realitat es construeix mitjançant el discurs, trobarem que la realitat social és que l'home és sempre agressor i la dona la víctima, per tant, tendirem a vulnerabilitzar el sector femení i desatendre les necessitats del col·lectiu masculí. Considerant que aquesta és la lògica imperant en el sistema social actual i, per raons com l'economia cognitiva, imperant també en el nostre raonament psicològic, em permeto la reflexió de visualitzar el problema social fora de la perspectiva comuna de gènere i dels prismàtics establerts. Per això, i per introduir aquest article, us animo, lectors/es, a considerar qui seria *la víctima* i qui seria *l'agressor* en una parella homosexual. La població a la qual va dirigit aquest article és majoritàriament del col·lectiu de psicologia, per tant, psicòlegs/es, us introdueixo la següent reflexió. Ens trobem en una consulta amb un usuari/pacient/client homosexual que ens parla sobre una situació de maltractament greu per part de la seva parella. Ara, considerem que aquest usuari/client/pacient és una dona i que és lesbiana. Ens costa trencar els estereotips i desvincular el conflicte de la perspectiva de gènere? Realment és un treball necessari per poder atendre correctament la demanda. La violència entre dos homes o dues dones que formen una parella ens trenca els esquemes preestablerts sobre violència domèstica. Per què? Segons la meva opinió, això és degut (en part) a les conseqüències socials del moviment feminista i la seva legitimització en la Llei de Violència de Gènere que ha condemnat al col·lectiu masculí quedant silenciosament discriminat i, lectors/es, val a dir que ells també són víctimes de la

violència conjugal i familiar i que la seva protecció legal, en igual mesura que la de les dones, és un dret civil com a ciutadà i com a ésser humà.

Últimes dades epidemiològiques

Per introduir la meua reflexió considero imprescindible incorporar dades estadístiques fiables sobre aquesta situació actual, de manera que pugui contribuir científicament a la meua visió del col·lectiu masculí com a víctima també d'aquesta violència.

- Segons fonts del Ministerio de Igualdad i l'Institut Català de la Dona, el nombre de trucades de l'1 de gener de 2010 fins al 31 de gener de 2010 va ser de 844, de les quals 776 van ser efectuades per dones (**91,9%**) i 50 per homes (**5,9%**). Les 18 trucades restants (2,1%) van ser efectuades per associacions i entitats.
- Segons l'*Informe sobre Homicidios por Violencia Doméstica y de Género en el ámbito de la pareja y ex pareja en el año 2008*, de 121 víctimes, 90 eren dones (**74,4%**) i 31 homes (**25,6%**). Desglossant més les dades ens trobem que 75 dones van ser assassinades per la seva parella o ex parella davant del total de 5 homes (**6,25%**) víctimes d'homicidi per part de la seva parella o ex parella. Dades del mateix informe subratllen que el **9,7%** dels casos l'agressor es suïcida després d'haver comés el crim.
- El *Global Burden of Disease 2008* estima que un **1,9%** dels homes pateix depressió unipolar, vers el **3,2%** de les dones. Tanmateix, la taxa de suïcidi en l'home és quatre vegades més gran que en les dones, no obstant això, els intents de suïcidi són més comuns en el sexe femení. En 2006 va haver-hi **3.200** suïcidis a Espanya, dels quals **2.400** van ser comesos per homes.
- **L'article 14** de la Constitució Espanyola persegueix la interdicció de determinades diferències contràries a la dignitat de la persona, entre les que es troba la prohibició de la discriminació per raons de sexe, el que impedeix considerar al sexe com criteri de diferència en els judicis penals.
- Segons l'Associació de Professionals de la Magistratura, la Llei contra la Violència de Gènere és, en si mateixa, anticonstitucional, ja que vulnera el dret d'igualtat de la persona agressora, imposant càstigs desmesurats segons el seu sexe (El País, 17/08/2005). A més, va en contra de la presunció d'innocència en molts casos.
- A Espanya al 2009, hi ha més de 600.000 denúncies per maltractaments. Segons l'estudi de dades portat a terme pel magistrat Francisco Serrano (El Correo de Andalucía, 9/02/2009), fins un **86%** d'aquestes podrien ser falses o abusives.
- El 31 d'octubre de 2008, el **10%** de la població reclusa espanyola estava a la presó per l'aplicació de la Llei de Violència de Gènere. Tots ells, homes. (Gayo, Alberto, 2008).

Fent un balanç d'aquesta escotada mostra de dades, (adequada a les limitacions de l'extensió de l'article) podem concloure que la violència domèstica és bidireccional. Tot i que l'agressor principal sembla ser l'home en un 94,75% dels casos, hi ha un percentatge d'homes que pateixen les conseqüències psicològiques del maltractament físic, psicològic, sexual i/o econòmic al qual estan sotmesos i que tenen el mateix dret que les dones a rebre atenció directa i campanyes de sensibilització social. En lloc d'això, molts es troben desemparats per la justícia i condemnats massivament, cosa que pot conduir a una persona innocent a la seva destrucció com a ciutadà i com a individu.

Etimologia i controvèrsies del concepte violència de gènere

M'ha sobtat la definició que proposa el Ministerio de Igualdad respecte a la violència de gènere. Segons aquest, *la violència de gènere* és aquella que, com a manifestació de discriminació, situació de desigualtat i relacions de poder dels homes sobre les dones, s'exerceix sobre aquestes per part de les seves parelles o de qui hagi estat lligat a elles per relacions similars d'afectivitat, tot i no conviure-hi. En el cas que l'home sigui la víctima, estariem parlant de *violència domèstica*, segons el Ministerio del Interior. És a dir, aquella violència física, psíquica, sexual, econòmica i/o laboral que exerceix un membre de la família a un altre. No trobo cap terme oficial per descriure l'home com a víctima de violència conjugal. Serà que no he indagat suficient...

La paraula violència de *gènere* inclou només aquella violència perpetrada a les dones. Per tant, la paraula *gènere* utilitzada per descriure un tipus de violència és en si mateixa discriminatòria, doncs només contempla la violència unidireccional. Primer de tot, cal dir que la paraula *gènere* és independent de l'home o la dona entès com a categoria sexual. El *gènere* és una construcció social i la categoria sexual és purament biològica. Per tant, considero que l'únic *gènere* vist des de la perspectiva de *gènere* hauria de ser el *gènere* humà. Els estudis de *gènere* estan inclosos dins de la psicologia diferencial, i per tant, contribueixen a la construcció d'estereotips sobre masculinitat i feminitat que, alhora, ajuden a desenvolupar rols sexuals diferenciats i marcats per un comportament i una conducta concreta. Aquests estereotips socials impregnen tots els símbols i signes culturals que es transmeten de generació en generació i augmenten les desigualtats entre els diferents membres de les categories promovent un llenguatge sexista en una cultura sexista. La violència és social i no ha de ser entesa com a fenomen derivat de la naturalesa sexual de les relacions entre mascle i femella, sinó com un procés històric, produït i reproduït per les estructures socials de dominació de gènere.

Cap tipus de violència és exclusivament dels homes. Deixem de mirar en una sola direcció. Activem l'alarma social en tots dos sentits. Sí que hi ha maltractament de gènere, però de gènere humà. Dones i Homes són víctimes d'una Societat agressora

La crisi del Patriarquisme. Canvis de rol

Totes les societats, d'una manera o una altra, s'han desenvolupat basant-se en el sistema patriarcal i l'androcentrisme. Aquesta organització social vertical i jerarquizada constitueix un monopoli legal de poder i violència del patriarca dominant sobre la seva unitat familiar que, conseqüentment, s'extrapola als diversos àmbits de la societat. Així doncs, la violència exercida per l'home es considera normativitzada al llarg dels anys i constitueix la dinàmica familiar i social durant segles, deixant la dona en segon terme, oprimida, reprimida, maltractada i oblidada. Només els estudis de gènere han contribuït a comprendre el patiment femení perquè l'anormalitat femenina ha estat entesa com una construcció de la cultura patriarcal inferioritzant per les dones que ha de ser deconstruïda des d'una perspectiva d'igualtat entre gèneres (Bonino, 1998).

A finals del segle XX i principis del XXI, les profundes transformacions econòmiques, filosòfiques, polítiques, socials i culturals han repercutit sobre les estructures del patriarcat, fins al punt que alguns autors conclouen aquest període com "el final del patriarcat o la crisi de la família patriarcal" (Castells, 1997). Aquest període de canvis socials radicals comporta múltiples conseqüències, tant a nivell macrosocial com microsocia, i indubtablement a nivell individual, cosa que desencadena conflictes d'identitat grupal i personal. Personalment, relaciono directament aquests petits canvis en les relacions de poder (tal i com fa Flaquer, 1999) amb l'emergent problemàtica de la violència domèstica i el seu rebuig per part de la societat actual. Dic emergent perquè al estar immersos en la societat de la informació i les noves tecnologies, és molt més freqüent escoltar casos de violència masculista als mitjans de comunicació, però no dubto que dins del sistema patriarcal, on les relacions de poder han esdevingut abusives, verticals, discriminatòries i asimètriques, hi hagi hagut sempre relacions de subordinació i dominació vers la dona. Això fa que aquests índex de violència hagin estat sempre alts però ocults dins les dinàmiques familiars. No és fins als anys 60, amb els moviments feministes i l'inici del focaultisme i/o postmodernisme, que aquesta realitat comença a aflorar públicament i es comença a desnormalitzar l'organització patriarcal.

Ja estem en procés de deconstrucció d'aquest sistema patriarcal normatiu i la mil·lenària creença de l'home com a model i portador de la normalitat humana. Sistema que també ha perjudicat l'home, doncs invisibilitza les anormalitats i psicopatologies masculines, quedant així innostrades i impensades. Hem de ser conscients que el

gènere masculí imposat és deconstruïble i, per tant, variable. Tal i com diu M.J. Arana (1997), hem de ser capaços d'entendre que...

Per cada dona cansada de ser qualificada com a “femella emocional”, hi ha un home a qui li han negat el dret a plorar i ser delicat.

La invisibilitzada depressió masculina

Fa poc, vaig llegir en un article de Bonino que els homes sí pateixen depressió, però que aquesta depressió no s'adequava als criteris DSM, per tant, no es podia diagnosticar com a tal. La depressió, segons estudis de gènere i psicoanàlisi, presenta diferències entre homes i dones. Amb tot, el DSM-IV-R, només té en compte criteris significatius predominantment femenins, cosa que indica un desviament genèric ja que ignoren la simptomatologia predominantment masculina. Els homes no manifestaran una depressió com les dones, sinó d'acord a les normes masculines del moment. Les manifestacions seran més conductuals i no tant emocionals. Els canvis de caràcter i els comportaments auto o heteroagressius, a més d'alteracions en l'autocontrol, ocultament del malestar, dissociació, ira, negació de la debilitat, acció expressiva i defensiva, poden ser indicadors.

Els homes acostumen a atribuir el que els hi passa a factors externs i hi ha resistència a donar una explicació emocional i psicològica al malestar. Per tant, estem parlant de depressions emmascarades que passen desapercebudes per no concordar amb els símptomes comuns de depressió. Però, encara que no la veiem com ens han acostumat a veure-la, no significa que no hi sigui. Hi ha un percentatge d'homes que cometen homicidi que posteriorment fan temptatives de suïcidi o el consumeixen (Generalitat de Catalunya, 2009). Molts d'ells tenien problemes psiquiàtrics o trastorns depressius que s'exterioritzaven amb conductes agressives i que es dissimulaven amb altres trastorns, com trastorns de control dels impulsos o addicions. En els homes, la depressió acostuma a expressar-se a través de la violència (Luis Hornstein, 2000). Hi ha homes maltractats que pateixen depressió i que, en lloc de plorar, mantenen conductes de risc dins i fora de casa per imposar la seva característica de mascle i reduir així el sentiment d'inferioritat. Homes perduts en la seva definició retrograda d'home que, en la majoria de casos, peguen a les dones per tornar a sentir el poder patriarcal. Homes víctimes del propi sistema patriarcal que, com les dones, necessiten ajuda. Si desnormalitzéssim la masculinitat i li atorguéssim la seva porció d'“anormalitat” o patologia humana, aconseguiríem que el terreny de la Salut Mental no fos preferentment utilitzat per dones “fràgils” que reconeixen els seus malestars, sinó que també s'inclourien els homes “durs” que no reconeixen el seu patiment. L'home pateix depressió, la dona també. L'home exerceix la violència, la dona també. Hi ha dones que han abusat del seu poder fins al punt de denunciar l'home per poder divorciar-se (una de

cada quatre separacions s'articula a través de denúncies per maltractaments). Denúncies falses, acusacions infundades que fan que l'home sigui vist com a depredador social. Bé ho sap la ministra d'Igualtat, Bibiana Aído a *5x2=9. Diez miradas contra la violencia de género*.

Conclusió

Necessitaria set pàgines més per poder fer un anàlisi sobre les dones maltractadores. O millor dit, les dones que maltracten. Per això, en aquest article només em centro en introduir la visió de l'home com a víctima, pas previ per introduir la dona com a agressora. Per que... Es que la dona no agredeix? Aleshores...Perquè ens empenyem en ocultar-ho? Quins interessos hi ha darrera d'aquesta convicció? Amb aquest article pretenc que quedi clar, doncs, que les conseqüències derivades d'aquest sistema patriarcal afecten a dones i a homes. La imposició de rols de gènere suposa violència per tots dos i el maltractament dins la parella (em resigno ja a parlar de maltractament de gènere) és una conducta socialment apresada, ideològica i culturalment alimentada que, per tant, pot ser canviada, reduïda i previnguda (Cantera, 2003).. Dit això, m'agradaria reflexionar sobre un punt. Actualment, degut a raons polítiques i socials, les campanyes de prevenció i sensibilització estan cent per cent destinades al col·lectiu femení, fet que ajuda a arribar a la conclusió que l'home és qui maltracta al cent per cent. Em pregunto per què no hi ha campanyes de sensibilització per a homes, sent, el govern, conscient de les xifres que he mostrat anteriorment. Si actuéssim prevenint (mitjançant informació i campanyes de sensibilització) sobre el col·lectiu masculí vulnerable a cometre un acte violent sobre la seva parella (ja que molts dels actes comesos són per part d'homes amb depressió o amb trastorns psiquiàtrics), veuríem reduït el nombre de víctimes femenines al llarg del temps? Destapant el tabú social en vers la invulnerabilitat dels homes a patir de certs trastorns (per por a ser exclosos de la seva categoria social de mascles), aconseguiríem incrementar el nombre d'homes que demana ajuda i afavorir, doncs, les relacions afectives? Una vegada normalitzat aquest procés, crec que les problemàtiques masculines en torn a la violència de parella podrien veure's disminuïdes, aconseguiríem actuar des de la prevenció i crear models familiars i conjugals no basats en la imposició de rols diferencials que només ens separen més dels nostres iguals.

Per acabar, voldria dir que em considero feminista però critico la ideologia "femellista" imperant (definida socialment com a ideologia feminista però que guarda més similituds amb el "femellisme") que, mitjançant la discriminació positiva, augmenta les desigualtats entre home i dona. Que, quan acusa l'home pel sol fet de ser home es torna patriarcal, ja que, paral·lelament, victimitza la dona pel sol fet de ser dona. I la vulnerabilitza fent-la menys apta per sobreviure autònomament dins la

societat, sotmetent-la, altra vegada, a un sistema patriarcal que la continua veient inferior i que la mostra inferior als mitjans de comunicació.

Per finalitzar, i havent escrit i reescrit aquest article. Llegit i rellegit paraula per paraula, vull expressar-vos la meva última reflexió...

I ara...què?

Per cada dona forta cansada d'aparentar debilitat, hi ha un home dèbil, cansat de semblar fort.

Per cada dona cansada d'haver d'actuar com una ximple, hi ha un home agobiat per haver d'aparentar saber-ho tot.

Per cada dona catalogada com a poc femenina quan competeix, hi ha un home obligat a competir perquè no es dubti de la seva masculinitat.

Per cada dona cansada de ser un objecte sexual, hi ha un home preocupat per la seva potència sexual.

(MJ Arana, 1997)

Bibliografia

- MJ Arana (1997) *rescatar lo femenino para reanimar la tierra*. Cuadernos CJ. 78,1.
- Landero, R. (Ed.) (2003). *Familia, poder, violencia y género*. México: UANL y Senado de la República. pp. 1-243. ISBN 970-694-107-X
- De los Santos, D (2010). *Las mujeres que no amaban a los hombres: El régimen feminista en España*. Andalucía: Almuzara.
- España. Ministerio de Igualdad (2009), extret durant els mesos gener - maig de 2010. http://www.migualdad.es/ss/Satellite?pagename=MinisterioIgualdad/Page/MIGU_home
- *Informe de Víctimas Mortals per Violència Domèstica i Violència de Gènere en 2008*. [en línia] extret durant els mesos de gener - maig. http://www.observatoriovioencia.org/upload_images/File/DOC1235984750_informe_muertas_2008.pdf
- España. Catalunya. Institut Català de la Dona, extret durant els mesos de Gener-Maig de 2010. <http://www.gencat.cat/icdona/>
- Serrano, F. *Las denuncias falsas están provocando un genocidio de hombres*. Europa Press (01-04-2010) [en línia] extret el dia 1 d'abril de 2010. <http://www.20minutos.es/noticia/667029/0/juez/genocidio/hombres/>
- Maria Cantera Espinosa, L (2004). *Más allá del género. Nuevos enfoques de nuevas dimensiones y direcciones de la violencia de pareja*. Tesis de Psicología Social de la Universitat de Barcelona. [en línia] Extret durant els mesos de

gener- maig de 2010.

www.tesisenxarxa.net/TESIS_UAB/AVAILABLE/.../lce1de1.pdf

- España. Real Academia Española extret durant febrer de 2010.
<http://buscon.rae.es/draeI/>
- Europa. Informe sobre OMS. [en línia] Extret març 2010.
http://www.who.int/whr/2001/en/whr01_ch2_es.pdf

RUT GUTIÉRREZ GIGANTO

Guanyadora del premi de col·legiats 2010

XXIè. Concurs Literari d'Articles de Psicologia

De la Delegació de Girona del COPC